

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU6

Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. lagen om offentligt biträde, utlänningslagen och utlänningsdatalagen. Lagändringarna syftar till att säkerställa att offentliga biträden har den kompetens som krävs för uppdraget, inte minst i migrationsprocessen, men även i andra mål och ärenden, samt att de tolkar och översättare som anlitas i migrationsprocessen tillhandahåller tolkning och översättning av hög kvalitet.

Lagändringarna handlar bl.a. om följande:

- Behörighetskraven för offentliga biträden skärps.
- Det ska krävas särskilt tillstånd för att ett offentligt biträde ska få sätta någon annan i sitt ställe (substitution).
- Olämpliga ombud och biträden ska kunna förklaras obehöriga att medverka i migrationsärenden hos Migrationsverket, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.
- Det införs kompetenskrav för tolkar och översättare i migrationsärenden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (MP).

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:195 Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden.

Tre yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för
tolkar i migrationsärenden5

Reservation13

 Kompetenskrav och förordnande av offentliga biträden, punkt 2 (MP)13

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag15

 Propositionen15

 Följdmotionen15

Bilaga 2

Regeringens lagförslag16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
3. lag om ändring i lagen (1996:1620) om offentligt biträde,
4. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
5. lag om ändring i utlänningsdatalagen (2016:27),
6. lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar,
7. lag om ändring i lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:195 punkterna 1–7.

2. Kompetenskrav och förordnande av offentliga biträden

Riksdagen avslår motion

2025/26:211 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 1–3.

Reservation (MP)

Stockholm den 20 november 2025

På justitieutskottets vägnar

Henrik Vinge

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Vinge (SD), Teresa Carvalho (S), Mikael Damsgaard (M), Heléne Björklund (S), Pontus Andersson Garpvall (SD), Charlotte Nordström (M), Anna Wallentheim (S), Mattias Vepsä (S), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Katja Nyberg (SD), Ulrika Westerlund (MP), Martin Melin (L), Mats Hellhoff (SD), Sanna Backeskog (S), Ludvig Ceimertz (M) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2024/25:195 Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En motion med tre yrkanden har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionen finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som i huvudsak innebär att behörighetskraven för offentliga biträden skärps och att det införs kompetenskrav för tolkar och översättare i migrationsärenden.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kompetenskrav och förordnande av offentliga biträden.

Jämför reservationen (MP).

Propositionen

Regeringen redovisar i propositionen i huvudsak följande förslag och bedömningar.

Behörighetskrav för offentliga biträden

Gällande rätt

Ett offentligt biträde förordnas när det är särskilt föreskrivet. Ofta handlar det om mål och ärenden som rör enskildas frihet eller personliga integritet, t.ex. avvisnings- och utvisningsärenden enligt utlänningslagstiftningen samt ärenden om tvångsomhändertagande på grund av psykisk sjukdom eller missbruk.

Rätten till offentligt biträde regleras direkt i respektive materiell lagstiftning. I lagen (1996:1620) om offentligt biträde finns vissa gemensamma bestämmelser som gäller om inte annat är särskilt föreskrivet (1 § andra stycket). Det handlar bl.a. om vem som får förordnas som offentligt biträde.

Enligt nuvarande regler får en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan som är lämplig för uppdraget förordnas som offentligt biträde (5 § lagen om offentligt biträde, som hänvisar till 26 § rättshjälpslagen [1996:1619]). Det finns inga formella behörighetskrav utöver detta. Det förutsätts i stället att den som förordnar ett biträde gör en prövning av biträdets kvalifikationer (prop. 1996/97:9 s. 156). Den som vill förordnas till offentligt biträde ska visa att han eller hon är lämplig. Utgångspunkten är att den som förordnas ska ha en juristexamen. För att någon utan juristexamen ska anses lämplig krävs bl.a. att han eller hon har stora kunskaper inom något särskilt område (prop. 1996/97:9 s. 216). Om sökanden själv har föreslagit någon som är lämplig ska den personen förordnas, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Skärpta behörighetskrav för offentliga biträden

Regeringen föreslår att en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan person som har avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning ska kunna förordnas till offentligt biträde. Det innebär att endast jurister ska kunna förordnas som offentliga biträden.

Enligt regeringens förslag ska det även införas ett krav på kunskaper och erfarenheter samt särskild lämplighet. Vidare föreslås att om den enskilde har föreslagit en viss person som offentligt biträde ska den föreslagna personen förordnas, under förutsättning att kvalifikationskraven är uppfyllda och det inte finns särskilda skäl mot det.

En följdändring av förslaget är att de särskilda lämplighetsreglerna för offentliga biträden för barn och unga tas bort i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende och i 20 kap. 10 a § föräldrabalken. I de fall det finns särskild reglering som ställer upp strängare behörighetskrav på offentliga biträden än de som nu föreslås gäller de strängare kraven även fortsättningsvis.

Som skäl för förslaget anför regeringen i huvudsak följande. Det har över tid och från olika håll framförts att vissa offentliga biträden i främst asyl-ärenden inte har den kompetens som krävs och därmed inte är lämpliga för sina uppdrag (se bl.a. betänkandena SOU 2008:65 och SOU 2015:73). Även Riksrevisionen har i sin granskning av hanteringen av offentliga biträden i migrationsärenden identifierat vissa brister, exempelvis att det förekommer biträden som bedömts sakna grundläggande juridisk kompetens (RiR 2022:14).

Regeringen anför att rätten till ett offentligt biträde i migrationsärenden är viktig för att säkerställa den enskildes rättssäkerhet. Ett offentligt biträde företräder personer som befinner sig i utsatta situationer. Att det förordnas offentliga biträden som brister i kompetens är därför enligt regeringen ett rättssäkerhetsproblem. Regeringen anser även att det är viktigt för förtroendet för migrationsprocessen och särskilt asylprocessen att de sökande biträds av kunniga, skickliga och engagerade biträden. En annan aspekt är att statens resurser inte används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt när ett biträde utan tillräcklig kompetens förordnas i ett ärende och sedan får ersättning för sitt arbete. Skärpta behörighetskrav förbättrar den enskildes förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda och bidrar till att sökanden i varje enskilt fall får ett offentligt biträde med rätt kvalifikationer.

I dag särregleras behörighetskraven för offentliga biträden i flera fall. Det ställs också upp särskilda behörighetskrav för andra typer av rättsliga biträden, som målsägandebiträden, offentliga försvarare och särskilda företrädare för barn. Enligt regeringen finns det inte några sakliga skäl till att det ska ställas lägre krav på ett offentligt biträde än på andra biträden som bekostas av statliga medel. Mot denna bakgrund anser regeringen att ett stärkt behörighetskrav bör införas för alla offentliga biträden. Det innebär att de skärpta kraven ska gälla generellt i mål och ärenden där offentliga biträden förordnas om det inte finns

någon särskild reglering i en specialförfattning. Följden blir ett enhetligt system som stärker rättssäkerheten för den enskilde.

Det är den förordnande myndighetens eller domstolens uppgift att säkerställa att den som förordnas till offentligt biträde har rätt kvalifikationer för uppdraget. Samma ordning gäller även i andra ärenden och mål där offentliga biträden förordnas. Däremot är det den som vill förordnas som ska visa att han eller hon uppfyller lämplighetskravet. Enligt regeringen har det inte framkommit tillräckliga skäl för att lägga uppgiften att förordna ett offentligt biträde i samtliga fall på domstol. Att däremot skärpa behörighetskraven för de offentliga biträdena är något som bedöms bidra till både ökad rättssäkerhet och stärkt förtroende för förfarandet som sådant.

Enligt regeringen bedöms förslaget bidra till att sökanden i varje enskilt fall får ett offentligt biträde med rätt kvalifikationer. Det är den förordnande domstolen eller myndigheten som ska göra en bedömning om det i det enskilda fallet krävs särskild kompetens och erfarenhet eller andra egenskaper hos det offentliga biträdet. Det innebär enligt regeringen att det inte finns något behov av obligatoriska och återkommande kunskapstester. Domstolen eller myndigheten kan vid sin bedömning av om biträdet har tillräckliga kunskaper och erfarenheter och i övrigt är särskilt lämplig för det specifika uppdraget således väga in faktorer som biträdets erfarenheter och kunskaper om bl.a. barns utveckling och behov. Samma sak gäller kunskaper och erfarenheter av att företräda personer med t.ex. intellektuella funktionsnedsättningar. Regeringen gör därmed bedömningen att det inte är nödvändigt att i lagtexten ange särskilda krav på kompetens när det gäller barn eller andra grupper av personer som kan behöva särskilt stöd.

Substitution av offentliga biträden

Regeringen föreslår att ett offentligt biträde inte utan tillstånd ska få sätta någon annan i sitt ställe (substitution). Kravet motsvarar det som i dag gäller för offentliga försvarare och målsägandebiträden. Regeringen föreslår även att ett beslut i substitutionsfrågan inte ska kunna överklagas.

I promemorian En översyn av vissa frågor om offentliga biträden (Ds 2023:14) framkommer det att Migrationsverket och Polismyndigheten anser att det är förhållandevis vanligt att förordnade offentliga biträden sätter någon annan i sitt ställe. Enligt promemorian har aktuella myndigheter framfört att kvaliteten och effektiviteten under handläggningen i vissa fall försämras till följd av en substitution. Migrationsverket har även angett att ett antal advokater har satt i system att acceptera det uppdrag som erbjuds, för att sedan direkt överlämna uppdraget till en kollega. Vidare framgår det av Riksrevisionens granskning (se ovan) bl.a. att lämpligheten hos de biträden som sätts i den förordnades ställe i regel inte kontrolleras. Riksrevisionen anser att detta kan innebära en risk för att eventuell särskild kompetens eller erfarenhet som legat till grund för biträdesvalet går förlorad.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det bör införas krav på tillstånd för substitution för offentliga biträden. Kravet på tillstånd till substitution gäller om inte annat är särskilt föreskrivet (1 § andra stycket lagen om offentligt biträde).

Generell obehörighetsförklaring

Gällande rätt

Ett offentligt biträde får entledigas från ett pågående uppdrag om det finns skäl till det (5 § lagen om offentligt biträde och 26 § första stycket rättshjälpslagen). Vid sidan av den reglering som finns av offentliga biträden får den som är part i ett ärende vid en förvaltningsmyndighet anlita någon som är lämplig för uppdraget som ombud eller biträde (14 § första stycket förvaltningslagen [2017:900]). Enligt 14 § andra stycket förvaltningslagen får myndigheten besluta att ett ombud eller biträde som bedöms vara olämplig för sitt uppdrag inte längre får medverka i ett ärende. Beslutet om avvisning gäller då i det enskilda ärendet. Motsvarande möjlighet finns för domstolarna enligt 48 § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Utöver möjligheten att avvisa ett ombud eller biträde i det enskilda ärendet kan domstolen även förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid rätten antingen för viss tid eller tills vidare (48 § andra stycket förvaltningsprocesslagen, jfr 12 kap. 5 § rättegångsbalken). En sådan möjlighet finns inte för förvaltningsmyndigheterna.

En generell möjlighet att förklara ett ombud eller biträde obehörigt bör införas i migrationsprocessen

Regeringen föreslår att Migrationsverket, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen ska få förklara ett ombud eller biträde obehörig att vara ombud eller biträde vid myndigheten om han eller hon bedöms vara olämplig för sitt uppdrag, antingen för en viss tid eller tills vidare. Ett sådant beslut ska gälla för ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar.

Regeringen framhåller att ett oskickligt eller olämpligt ombud eller biträde kan orsaka stor skada med negativa konsekvenser för den enskilde. Att uppenbart oskickliga eller på annat sätt olämpliga personer redan i ett tidigt skede kan hindras från att arbeta som ombud eller biträde skulle stärka rättssäkerheten för enskilda parter och öka tilltron till migrationsprocessen. Enligt regeringen måste hänsyn också tas till rättssäkerheten för ombuden och biträdena. En ordning där myndigheterna i de allvarigare fallen av brister i lämplighet kan besluta att generellt stänga av biträden skulle ge den personen ett överklagbart beslut med rätt till domstolsprövning och därigenom stärka biträdets rättssäkerhet.

Sammantaget bedömer regeringen att de rättssäkerhetsvinster som kan nås med att ge Migrationsverket, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen

möjlighet att besluta om generella obehörighetsförklaringar i migrations-ärenden överväger de negativa konsekvenser som uppstår för de ombud och biträden som berörs. En generell möjlighet att förklara ett ombud eller biträde obehörigt bör därför införas i migrationsprocessen.

Regeringen föreslår vidare att om den som förklaras obehörig är advokat, ska åtgärden anmälas till Advokatsamfundets styrelse. Skälet är att samfundet ska kunna överväga frågor om disciplinära åtgärder mot advokaten i fråga.

Hantering av uppgifter om offentliga biträden och tolkar

Behov av behandling och författningsreglering

Regeringen föreslår att en ny ändamålsbestämmelse ska införas i utlänningsdatalagen som uttryckligen anger att Migrationsverket och Polismyndigheten får behandla personuppgifter för bedömningen av en persons lämplighet för uppdrag som offentligt biträde eller tolk.

Som skäl för förslaget om en utökad möjlighet att behandla personuppgifter för bedömningen av en persons lämplighet för uppdrag som offentligt biträde anför regeringen i huvudsak följande. Regeringen anser att det, utöver ändamålsenliga behörighetskrav, är en förutsättning att Migrationsverket och Polismyndigheten har ett fullgott beslutsunderlag för att i det enskilda fallet kunna bedöma om ett biträde uppfyller kraven för att förordnas. Utan tillgång till samlad information försvåras lämplighetsbedömningen och det finns en risk att olämpliga biträden utses.

Redan i dag behandlas vissa personuppgifter om dem som blir förordnade som offentliga biträden i migrationsprocessen. Med hänsyn till vad som framkommit om att det förordnas personer som anses olämpliga gör regeringen bedömningen att den information som i dag finns tillgänglig för myndigheterna inte är tillräcklig för att kunna göra en lämplighetsbedömning i den omfattning som kan behövas i det enskilda fallet. Ett sätt att möjliggöra för Migrationsverket och Polismyndigheten att få ett bredare beslutsunderlag är enligt regeringen att ge myndigheterna möjlighet att behandla fler personuppgifter om dem som kan bli aktuella att förordnas som offentliga biträden. Möjligheten att behandla fler personuppgifter skulle också få betydelse vid eventuella beslut om obehörighetsförklaring (se ovan).

Enligt regeringen finns det även ett behov av en utökad möjlighet till personuppgiftsbehandling för bedömning av en persons lämplighet för uppdrag som tolk. Av promemorian (Ds 2023:14) framgår att Migrationsverket framfört ett behov av att registrera avvikelser även när det gäller tolkar. Enligt Migrationsverket förekommer det tolkar som missköter sina uppdrag och enligt myndigheten är det svårt att på ett effektivt sätt agera mot dem. Misskötsamheten gäller främst tolkar som exempelvis inte uppträder yrkesmässigt korrekt, uppvisar bristande kompetens, antingen i svenska eller i det språk som tolkningen avser, inte återger det som sägs eller på annat sätt uppträder partiskt i ärendet. Det finns ingen tillsyn över andra tolkar än de som

är auktoriserade, och genom att åta sig uppdrag hos flera förmedlingstjänster kan samma person få nya uppdrag trots upprepade reklamationer.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det finns behov av en utökad möjlighet till personuppgiftsbehandling för bedömning av en persons lämplighet för uppdrag som både offentligt biträde och tolk.

När det gäller frågan om vilka ytterligare uppgifter som bör kunna behandlas gör regeringen bedömningen att det finns ett behov av att registrera uppgifter om särskild kompetens och avvikelser som är av betydelse vid bedömning av en persons lämplighet för uppdrag som både offentligt biträde och tolk.

Integritetsriskerna med en utökad personuppgiftsbehandling

Regeringen anför att den föreslagna utökade möjligheten till personuppgiftsbehandling när det gäller avvikelseregistreringar kan anses vara integritetskänslig eftersom den kan innehålla uppgifter som tar sikte på det offentliga biträdets eller tolkens redbarhet och hur han eller hon fullgör sina uppdrag.

Regeringen anser att behovet och nyttan av personuppgiftsbehandlingen när det gäller såväl uppdrag som offentligt biträde som tolk väger tyngre än den risk för intrång i den personliga integriteten som behandlingen kan medföra. Sammantaget bedöms den utökade personuppgiftsbehandling som förslaget innebär vara förenlig med kraven i dataskyddslagstiftningen, regleringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Längsta tid för behandling och gallring

Regeringen föreslår en reglerad längsta tid för behandling av personuppgifter. Enligt regeringens förslag ska personuppgifter som Migrationsverket och Polismyndigheten behandlar för bedömningen av enskildas lämplighet för uppdrag som offentligt biträde och tolk och som är ofördelaktiga för det offentliga biträdet eller tolken inte få behandlas längre än tre år efter det att de registrerades. Om det finns särskilda skäl får dock tidsfristen förlängas.

Tolkning och översättning i migrationsprocessen

Gällande rätt

En myndighet ska enligt 13 § förvaltningslagen använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. Bestämmelsen är tillämplig i migrationsärenden hos Migrationsverket och Polismyndigheten. Det finns inga särskilda bestämmelser om kompetenskrav för tolkar och översättare i förvaltningslagen eller utlänningslagen.

När det kommer till tolkar och översättare i migrationsdomstol ska rätten, om det är möjligt, anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas (50 § förvaltningsprocesslagen).

Kompetenskrav för tolkar och översättare

I propositionen föreslår regeringen att det ska införas kompetenskrav för tolkar och översättare. Enligt förslaget ska myndigheten vid muntlig handläggning respektive översättning i migrationsärenden där offentligt biträde kan komma i fråga, om det är möjligt, anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas.

Som skäl för förslaget anför regeringen bl.a. att det ur rättssäkerhetssynpunkt är mycket viktigt att den tolkning och översättning som tillhandahålls håller hög kvalitet. Det är även av vikt för processekonomin hos migrationsdomstolarna att redan från migrationsprocessens inledning få tillgång till korrekt och professionell tolkning. De tolkar som anlitas för tolkning hos myndigheterna behöver därför ha goda kunskaper och adekvat utbildning för ändamålet. Kompetenskraven bör motsvara de som gäller för tolkar och översättare i migrationsdomstolar. Det innebär att myndigheten, om möjligt, ska anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad och att det i annat fall ska anlitas en lämplig person. Enligt regeringen framstår det inte som proportionerligt att ställa krav på att auktoriserade tolkar ska anlitas vid alla tolkningstillfällen hos myndigheterna. Kostnaden för en tolk varierar och i vissa språk är det brist på auktoriserade tolkar, varför det i praktiken skulle vara svårt att efterleva ett sådant krav i alla situationer. En utgångspunkt bör i stället vara att tolkens kompetens ska anpassas till uppdraget.

Lkraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Enligt regeringen behövs det inte några övergångsbestämmelser.

Motionen

I kommittémotion 2025/26:211 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att införa ett system med obligatoriska och återkommande kunskapstester för jurister som vill åta sig uppdrag som offentliga biträden.

I yrkande 2 anför motionärerna att regeringen bör utreda möjligheten att flytta förordnandet av offentliga biträden i migrationsärenden från Migrationsverket till migrationsdomstolarna.

Vidare föreslår motionärerna i yrkande 3 att det införs särskilda kompetenskrav i lagtext för offentliga biträden som företräder barn eller andra sårbara grupper.

Utskottets ställningstagande

I propositionen lämnar regeringen förslag till ändringar i bl.a. lagen om offentligt biträde, utlänningslagen och utlänningsdatalagen. Förslagen syftar till att säkerställa att offentliga biträden har den kompetens som krävs för

uppdraget, inte minst i migrationsprocessen, men även i andra mål och ärenden, samt att de tolkar och översättare som anlitas i migrationsprocessen tillhandahåller tolkning och översättning av hög kvalitet. Utskottet välkomnar regeringens lagförslag. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt för rättssäkerheten att offentliga biträdens och tolkars arbete håller hög kvalitet.

Det har inte väckts någon motion som går emot att de nu aktuella lagförslagen antas. Utskottet anser därför att riksdagen bör anta regeringens lagförslag av de skäl som anförs i propositionen.

När det gäller motion 2025/26:211 (MP) yrkandena 1 och 3 om obligatoriska och återkommande kunskapstester samt om att krav på särskild kompetens när det gäller barn eller andra sårbara grupper ska framgå av lagtexten vill utskottet anföra följande. I propositionen anför regeringen att det inte finns något behov av obligatoriska och återkommande kunskapstester för offentliga biträden eller att i lagtext ange särskilda krav på kompetens när det gäller barn eller andra grupper av personer som kan behöva särskilt stöd. Regeringen framhåller att detta ryms inom ramen för den bedömning som den förordnande domstolen eller myndigheten ska göra av om det i det enskilda fallet krävs särskild kompetens och erfarenhet eller andra egenskaper hos det offentliga biträdet. Vid sin bedömning kan domstolen eller myndigheten således väga in faktorer som biträdets erfarenheter och kunskaper om bl.a. barns utveckling och behov. Samma sak gäller kunskaper och erfarenheter av att företräda personer med t.ex. intellektuella funktionsnedsättningar. Enligt utskottet finns det därför inte skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena, som avstyrks. Utskottet ser vidare inte något behov av ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar i yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Reservation

Kompetenskrav och förordnande av offentliga biträden, punkt 2 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:211 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag välkomnar regeringens initiativ att skärpa behörighetskraven för offentliga biträden och tolkar. Trots flera positiva delar i regeringens förslag anser jag att det finns behov av ytterligare skärpningar och förtydliganden.

Jag anser att regeringen bör införa ett system med obligatoriska och återkommande kunskapstester för de jurister som vill åta sig uppdrag som offentliga biträden. Att säkerställa rätt kompetens hos dessa aktörer är avgörande för rättssäkerheten. Jag delar inte regeringens bedömning att det saknas behov av sådana kunskapstester. Tvärtom anser jag att kontinuerlig fortbildning och verifiering av kunskap är en förutsättning för att upprätthålla hög kvalitet och förtroende inom migrationsprocessen.

Vidare anser jag att det är rättsosäkert att Migrationsverket ska förordna offentliga biträden i migrationsärenden. Den nuvarande ordningen, där den myndighet som driver ärendet också förordnar den asylsökandes juridiska ombud, innebär i praktiken att den enskildes försvarare utses av sin motpart. Att regeringen inte föreslår en ändring av nuvarande ordning försämrar det rättsliga skyddet och underminerar både principen om oberoende och allmänhetens förtroende för systemet. Om domstolen fick ansvar för att förordna biträden skulle det bidra till att säkra bättre fördelning av uppdrag, tydligare kvalitetskontroll och i förlängningen stärkta möjligheter för enskilda att tillvarata sina rättigheter, men också bättre arbetsvillkor för biträden. Oberoendet för offentliga biträden är särskilt avgörande i ärenden som rör människor på flykt, som ofta har begränsad kunskap om det svenska rättssystemet och vars framtid avgörs av hur effektivt deras rättigheter tillvaratas.

Vidare finns det ett behov av att offentliga biträden som företräder barn ska ha särskild kompetens för detta ändamål, bl.a. kunskap om barns rättigheter, utveckling och behov, samt förmåga att kommunicera med barn på deras nivå. Även om det redan i dag är möjligt att inom ramen för förordnandet väga in

sådana faktorer anser jag att detta inte är tillräckligt. För att garantera att barns intressen tillvaratas på bästa sätt bör det i lagtexten ställas särskilda krav på kompetens för offentliga biträden som företräder barn. Jag anser även att detta bör utvidgas till att omfatta biträden som företräder andra grupper som kan behöva särskilt stöd, såsom hbtqi-flyktingar, konvertiter eller personer med funktionsnedsättningar.

Vad jag har anfört ovan bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:195 Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:1620) om offentligt biträde.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningsdatalagen (2016:27).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Följdmotionen

2025/26:211 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett system med obligatoriska och återkommande kunskapstester för jurister som vill åta sig uppdrag som offentliga biträden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att flytta förordnandet av offentliga biträden i migrationsärenden från Migrationsverket till migrationsdomstolen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskilda kompetenskrav i lagtext för offentliga biträden som företräder barn eller andra sårbara grupper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹
dels att 20 kap. 10 a § ska upphöra att gälla,
dels att 20 kap. 9 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.
9 a §²

I ett ärende hos socialnämnden
förordnas offentligt biträde enligt
9 § av den domstol som är behörig
att pröva frågan om överflyttning
av vårdnaden. Vid domstolens
handläggning tillämpas lagen
(1996:242) om domstolsärenden.

I ett ärende hos socialnämnden
prövas frågor om offentligt biträde
enligt 9 § av den domstol som är
behörig att pröva frågan om
överflyttning av vårdnaden. Vid
domstolens handläggning tillämpas
lagen (1996:242) om domstols-
ärenden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Balken omtryckt 1995:974.
Senaste lydelse av 20 kap. 10 a § 2024:1174.
² Senaste lydelse 2024:1174.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 39 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39§¹

I mål och ärenden om beredande av vård enligt 2 eller 3 §, omedelbart omhändertagande enligt 6 eller 6 a §, fortsatt omhändertagande enligt 9 a §, upphörande av fortsatt omhändertagande enligt 9 b §, upphörande av vård enligt 21 §, flyttningsförbud enligt 24 §, upphörande av flyttningsförbud enligt 26 §, utreseförbud enligt 31 a §, upphörande av utreseförbud enligt 31 c § eller tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § eller vid överklagande enligt 41 § första stycket 1 ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för den unge får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

Vid överklagande enligt 42 § ska offentligt biträde förordnas för den som är under 15 år och som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Senaste lydelse 2020:1259. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1620) om offentligt biträde

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:1620) om offentligt biträde
dels att 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Bestämmelserna i 26–29 §§ rätts-hjälpslagen (1996:1619) om för-ordnande och byte av rättshjälps-biträde och om ersättning till rätts-hjälpsbiträde skall tillämpas i fråga om offentligt biträde.

Till offentligt biträde förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan person som har avlagt de kunskaps-prov som krävs för behörighet till domaranställning. Endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas.

Om den enskilde har föreslagit en person som är behörig, ska den personen förordnas om det inte finns särskilda skäl mot det.

Bestämmelserna i 26 § första och andra styckena och 27–29 §§ rättshjälpslagen (1996:1619) om entledigande och byte av rätts-hjälpsbiträde samt om ersättning till rättshjälpsbiträde tillämpas i fråga om offentligt biträde.

5 a §

Ett offentligt biträde får inte utan tillstånd sätta någon annan i sitt ställe.

7 §

Domstols eller myndighets beslut enligt denna lag överklagas i samma ordning som gäller för överklagande av dom eller beslut i det mål eller ärende i vilket biträdet har förordnats.

Hovrättens eller kammarrättens beslut i en överklagad fråga *angående* ersättning till offentligt biträde får inte överklagas. Hovrätten eller kammarrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om

En domstols eller myndighets beslut enligt denna lag överklagas i samma ordning som en dom eller ett beslut överklagas i det mål eller ärende som biträdet har förordnats i.

Hovrättens eller kammarrättens beslut i en överklagad fråga *om* ersättning till offentligt biträde får inte överklagas. Hovrätten eller kammarrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns

det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd *skall ges* enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken respektive 36 § första stycket 1 förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Beslut av biträde i fråga om utredning enligt 4 § får inte överklagas.

särskilda skäl för en prövning om tillstånd enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken respektive 36 § första stycket 1 förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Ett beslut av ett biträde i fråga om utredning enligt 4 § får inte överklagas.

En domstols eller myndighets beslut i fråga om substitution enligt 5 a § får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

4 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att rubriken närmast före 13 kap. 11 § ska utgå,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 13 kap. 10 a och 11 a §§, och närmast före 13 kap. 10 a och 11 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

Tolkning och översättning

10 a §

Bestämmelser om tolkning och översättning finns i 13 § förvaltningslagen (2017:900).

Vid muntlig handläggning eller översättning i ärenden där offentligt biträde kan komma i fråga ska myndigheten, om det är möjligt, anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas.

Ombud och biträden

11 a §

Om ett ombud eller biträde bedöms vara olämplig för sitt uppdrag får Migrationsverket, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid myndigheten antingen för viss tid eller tills vidare. Ett sådant beslut gäller för ärenden enligt denna lag och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Om den som förklaras obehörig är advokat, ska åtgärden anmälas till advokatsamfundets styrelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

5 Förslag till lag om ändring i utlänningsdatalagen (2016:27)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningsdatalagen (2016:27)

dels att 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 24 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Migrationsverket, Polismyndigheten och utlandsmyndigheterna får behandla personuppgifter om det behövs för

1. handläggning av ärenden eller en myndighets biträde i sådana ärenden i verksamhet som avses i 2 och 3 §§,

2. kontroll av utlännings i samband med inresa och utresa samt kontroll under vistelsen i Sverige,

3. utförande av arbetsuppgifter som gäller mottagande och bosättning av asylsökande och andra utlänningar,

4. framställning av statistik,

5. utförande av testverksamhet, eller

6. fullgörande av en rättslig skyldighet att registrera eller på annat sätt dokumentera en personuppgift.

Migrationsverket och Polismyndigheten får även behandla personuppgifter om det behövs för bedömningen av personers lämplighet för uppdrag som offentligt biträde eller tolk.

24 §

Personuppgifter som behandlas enligt 11 § andra stycket och som är ofördelaktiga för det offentliga biträdet eller tolken får inte behandlas längre än tre år efter det att uppgifterna registrerades. Om det finns särskilda skäl får Migrationsverket eller Polismyndigheten besluta att sådana personuppgifter får behandlas under en längre tid. Uppgifterna får dock aldrig behandlas under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 12 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

12 §

Följande bestämmelser i utlänningslagen (2005:716) ska tillämpas vid handläggning av mål och ärenden enligt denna lag:

1. 13 kap. 5–7 §§ om inställelse till muntlig förhandling hos förvaltningsmyndighet,

2. 13 kap. 10 a § om tolkning och översättning,

2. 13 kap. 11 § om tolkersättning,

3. 13 kap. 11 § om tolkersättning,

4. 13 kap. 11 a § om ombud och biträden,

3. 13 kap. 12 § om rättelse av beslut på grund av oriktig uppgift, och

5. 13 kap. 12 § om rättelse av beslut på grund av oriktig uppgift, och

4. 13 kap. 15 och 16 §§ om dna-analys.

6. 13 kap. 15 och 16 §§ om dna-analys.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende

Häriigenom föreskrivs att 8 kap. 4 och 5 §§ lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §¹

I ärenden och mål om skyddat boende enligt 3 kap. eller om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. eller om upphörande av skyddat boende enligt 7 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt biträde får förordnas endast om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

5 §

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.